Työlainsäädäntö pähkinänkuoressa

Tarja Kröger
Hallitusneuvos

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Suomalaisten työmarkkinoiden rakenne

- Työmarkkinoilla työskentelee

- työsuhteisia työntekijöitä
- valtion virkamiehiä
- kuntien viranhaltijoita
- seurakuntien viranhaltijoita
- Itsenäisiä ammatinharjoittajia / omaan lukuunsa töitä tekeviä
- Ei-työsuhteisia työn suorittajia (esim. harjoittelijat, työvoimapoliittisissa toimenpiteissä olevat, sosiaalihuollon toimissa olevat, perhehoitajat, omaishoitajat)

Keihin työlainsäädäntöä sovelletaan?

- Työlainsäädäntöä sovelletaan työsuhteisiin työntekijöihin

- Työsuhteen tunnusmerkit
  - työn tekeminen
  - henkilökohtaisesti
  - työnantajan lukuun
  - sopimuksen perusteella
  - vastiketta vastaan
  - työnantajan johdon ja valvonnan alaisena

Työsuhteessa sovellettava lainsäädäntö

- Individuaalinen työoikeus
  - työsopimuslaki
  - työaikalaki
  - vuosilomalaki
  - yhdenvertaisuuslaki
  - tasa-arvolaki
  - henkilötietolaki ja laki yksityisyyden suojasta työelämässä
  - opintovapaalaki
  - Vuorotteluvapaalaki
  - Työturvallisuuslaki
  - Laki nuorista työntekijöistä

  - Tilaajavastuulaki

Työsuhteessa sovellettava työlainsäädäntö

- ”Kollektiivinen” työoikeus
  - työehtosopimuslaki
  - Yhteistoiminnasta yrityksissä annettu laki
  - hallintoedustuslaki
  - henkilöstörahastolaki

- Työriitojen ratkaisumekanismit
  - työriitalaki
  - laki työtuomioistuimesta
  - laki välimiesmenettelystä
  - Laki työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista

Työsuhteessa sovellettavat ehdot

- Työsuhteen osapuolten oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät
  - työoikeudellisen lainsäädännön
  - työehtosopimusten
  - työsopimuksen ehtojen mukaan

- Työlainsäädännön säännökset ovat
  - pakottavia
  - työsopimuskumppaneihin nähden pakottavia, mutta työmarkkinaosapuolia kelpuuttavia
  - toisin sovittavia eli dispositiivisia

Työehtosopimusjärjestelmä

- Alakohtaisilla työehtosopimuksilla merkittävä rooli vähimmäistyöehtojen määräytymisessä

- Työehtosopimuksessa sovittu yksittäisissä työsuhteissa sovellettavista ehdoista (mm. palkka, työaika, vuosiloma, sosiaaliset edut, työturvallisuus) sekä työehtosopimuksen toteuttamisesta työpaikoilla (neuvottelumenettely asioista sovittaessa ja erimielisyyksiä ratkottaessa)

Työehtosopimusjärjestelmä: sopimisen tasot

- Liittokohtainen (alakohtainen) sopimus
  → alan perustyöehdot ja –palkat
- Paikallinen sopimus, perustuu edellä tarkoitettuun alakohtaiseen sopimukseen
  → tulospalkkiot, työajat, työn organisointi
- Työnantajan ja työntekijän välinen sopimus
  → työsopimus

- Eurotasoiset sopimukset
  → yksittäiset puitesopimukset, monikansallisten yritysten sopimukset

Työehtosopimusosapuolet

- Työnantajapuoli
  - Elinkeinoelämän keskusliitto
  - Valtion työmarkkinalaitos
  - Kunnallinen työmarkkinalaitos
  - Kirkon työmarkkinalaitos
- Työntekijäpuoli
  - SAK
  - STTK
  - AKAVA

Työehtosopimustoiminnan tavoitteet

- Alakohtaisilla työehtosopimuksilla samat vähimmäistyöehdot alan kaikille työntekijöille
- Työehtosopimukset määrittävät yhdenvertaiset kilpailuedellytykset kaikille toimijoille
- Tasapainoiset työehtosopimukset jättävät sopivasti alakohtaista liikkumatilaa yrityksille
- Työehtosopimusten valvonta on ennen muuta työmarkkinajärjestöjen käsissä

Suomalainen työmarkkinamalli

- Kolmikantaperiaatteen vahva rooli
- Valtio – palkansaajat - työnantajat
  - Lainsäädäntöä valmisteltaessa
  - Lainsäädäntöä tulkittaessa
  - Työehtosopimusriitoja ratkaistaessa

Tulevaisuuden haasteita

- Kuinka järjestelmä (lainsäädäntö ja työehtosopimustoiminta) pystyy vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuviin jatkuviin muutoksiin?
- Globalisaation asettamat haasteet
- Demografiset muutokset
- Järjestökentän muutospaineet
- Valtion taloudellinen tilanne – alentunut kilpailukyky?

Työlainsäädännön tila 2015

- Työelämän peruslait – muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta - on uudistettu viimeisen 15 -20 vuoden aikana
  - Viimeisimpänä yhdenvertaisuuslaki ja muutokset tilaajavastuulakiin, vuosilomalakiin

- Työelämän toimintaympäristön muutoksiin vastaaminen edellyttää edelleen työlainsäädännön kehittämistä
  - Olemassa olevan lainsäädännön huoltotyötä
  - Uuden lainsäädännön kehittämistyötä

Valmistelussa oleva lainsäädäntö

- Lähetettyjä työntekijöitä koskevan lain kokonaisuudistus
  - Lähetettyjä työntekijöitä koskevan toimeenpanodirektiivin implementointi kansalliseen lakiin
  - Työryhmän toimeksianto: lokakuun loppu 2015
  - Lainmuutokset voimaan viimeistään kesäkuussa 2016
    - Lähetetyn työntekijän työsuhteessa sovellettavat vähimmäisehdot
    - Lähettävän yrityksen velvollisuudet
    - Suomalaisen tilaajan velvollisuudet
    - Hallinnollinen yhteistyö ja rajat ylittävä täytäntöönpano

Pääministeri Sipilän hallitusohjelma

- määräaikaisuuden peruste alle vuoden työsuhteissa
- Koeajan pidentäminen
- Takaisinottovelvollisuuden joustavoittaminen
- Muutosturvan kehittäminen vähintään 20 työntekijää työllistävissä yrityksissä
  - Tuotannollisin tai taloudellisin perustein irtisanotulle oikeus yhden kuukauden palkkaa vastaavaan etuuteen uudelleen kouluttautumiseen / valmentautumiseen
  - Työterveyshuollon jatkuminen 6 kk työsuhteen päättymisen jälkeen

Pääministeri Sipilän hallitusohjelma

- Vuosilomalain muuttaminen
  - Työssäolon veroisen ajan rajoittaminen kuuteen kuukauteen äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaan ajalta
  - 6 päivän sairauskarenssin toteuttaminen yli viiden viikon lomaoikeuden piirissä oleville tilanteissa, joissa sairastutaan vuosiloman aikana

- Paikalliseen sopimiseen liittyvät lain muutokset
  - Yleissitovaa työehtosopimusta noudattavan yhdenvertaisen aseman toteuttaminen
    - Työaikalaki, vuosilomalaki, työsopimuslaki, opintovapaalaki
  - Selvityshenkilön ehdotusten toteuttaminen

Työaikalain ja vuosilomalain kokonaistarkastelu

- Työaikalaki vuodelta 1996 ja vuosilomalaki 2005
- Arvio lainsäädännön muutostarpeista
  - Toimintaympäristössä ja työnteon muodoissa tapahtuneet muutokset
  - EUT:n tulkintaratkaisut työaikadirektiivistä – vaikutuksia sekä työaikalakiin että vuosilomalakiin
  - Sääntelyn saattaminen vastaamaan 2010-luvun jälkipuoliskon haasteita

- Tavoiteaikataulu nykyinen hallituskausi